



О.Л. Позіховський, Д.Ю. Вертелецький

ДОСЛІДЖЕННЯ БАГАТОШАРОВОГО ПОСЕЛЕННЯ В с. МЕЖИРІЧ НА ОСТРОЖЧИНІ

In 2009, the research of multilayer settlement near Mezhyrich village of Ostroh Region in Rivne Oblast hardly damaged after the husbandry activity has been started. During the first archaeological season a lot of finds of the late phase of Malytska and Tshynetska cultures, and also the materials of other cultures have been uncovered.

У 2009 р. експедиція Державного історико-культурного заповідника м. Острог розпочала дослідження багатошарового поселення в с. Межиріч (уроч. Вигін-Ферма) Острозького р-ну Рівненської обл., виявленого у 1981 р. О.Л. Позіховським. Пам'ятка розташована на першій високій надзаплавній терасі лівого берега р. Вілія і за останні роки дуже пошкоджена будівельними роботами та несанкціонованою вибіркою ґрунту, внаслідок чого значну частину культурного шару повністю втрачено.

Розкоп площею 300 м² закладено на місці розібраної ферми, де на поверхні фіксувалися скупчення різночасової кераміки, зокрема розвал трипільської амфори, вироби та відщепи з кременю. Як встановлено дослідженням, воно утворилося в процесі механічних переміщень під час вибирання ґрунту в 2008 р. Нині культурний шар повністю знищений, лише на південній ділянці розкопу вдалося встановити стратиграфію нашарувань: 0—0,5 м — гумусований супісок, 0,6—0,8 м — перехідний шар, від 0,8 м — світлий материковий пісок. Археологічних об'єктів не виявлено, а кераміка та знаряддя доби енеоліту знайдені в перехідному шарі.

Аналіз знахідок, передовсім кераміки, дозволяє говорити про декілька фаз заселення пам'ятки. Найдавніші сліди пов'язані з маліцькою культурою, репрезентованою двома фазами: жешовською та пізньою. Першу маркує незначна кількість технологічно одноманітного посуду з добре вимішаної маси з малопоміт-

ними домішками дрібного піску, злам тришаровий, поверхня заглажена, рівна, м'яка на дотик, ангобована. Виділено конічні миски з прямою або увігнутою шийкою, прикрашені на ребрі відбитками штампа або горизонтальними виступами та кубки (рис. 1, 4).

Значно більшою кількістю кераміки представлена пізня фаза маліцької культури, найяскравіші пам'ятки якої останніми роками виявлені в Середньому Погоринні. Технологічно-стилістичний характер кераміки дозволяє виділити декілька груп: посуд, виготовлений зі щільної маси зі значними домішками дрібного піску (так звана важка кераміка); виготовлений з маси з незначними домішками дрібного піску та шамоту; з відмуленої глини; посуд, глиняна маса якого містить домішки подрібненої черепашки. Поверхня посуду перших двох груп лощена з обох боків або заглажена, що є прикметною рисою пізнього етапу маліцької культури. Орнаментовано цей посуд бідно: відбитки підтрикутного штампа на плічках. Посуд інших груп належать до трипільської культури. Його оздоблено розписом, який практично втрачено, або розчесами в поєднанні з ритунням і рельєфним орнаментом. Домінують вази, миски конічної та напівсферичної форм, покришки і горщики (рис. 1, 1—3, 5).

Значний інтерес представляють знахідки антропоморфної пластики, які в Середньому Погоринні відомі у незначній кількості. Всі вони дуже стилізовано передають жіночий образ. Більшість фігурок виготовлена з добре промішаної маси з домішками дрібного піску, з відмуленої маси і лише одна — зі значними домішками дрібного піску (маліцька технологія). З-поміж знахідок за розмірами виділяється фрагмент нижньої частини тулуба пустотілої фігурки, виготовленої з відмуленої глини (рис. 2, 1, 3—5).

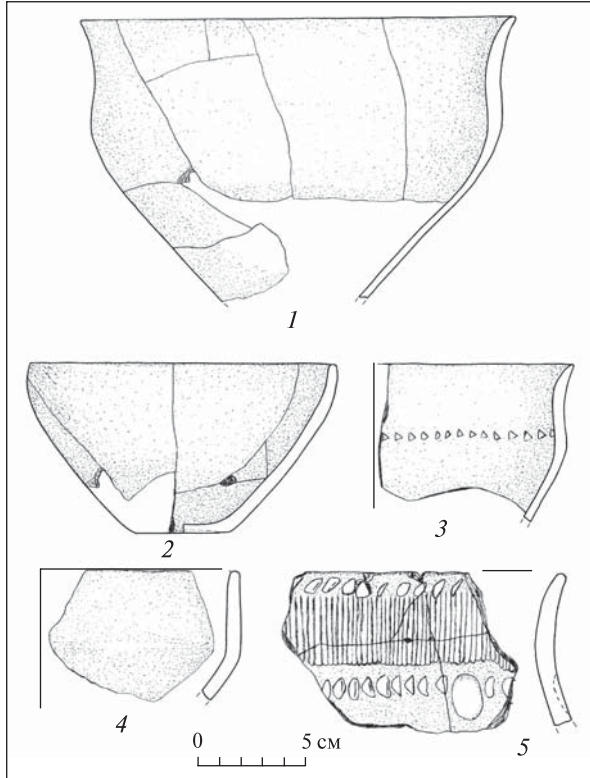


Рис. 1. Межиріч, Вигін-Ферма. Посуд: 1–4 — маліцька культура, 5 — трипільська культура

Наприкінці IV — на початку III тис. до н. е. урочище населяли носії трипільської культури (етап С II, фаза бринзени-жванець), посуд якої репрезентовано керамікою кухонної та столової груп. Це амфори кулястої форми, напівсферичні миски і горщики. Знайдено декілька уламків антропоморфної пластики, на яких фрагментарно зберігся суцільний покрив червоною фарбою (рис. 2, 2). Також трапилися фрагменти кількох черпаків з крильцеподібними ручками культури лійчастих кубків, прикрашені горизонтальними та зигзагоподібними лініями, виконаними косо поставленою загостреною паличкою.

Не менш потужним було поселення тшиньської культури, знахідки якої трапляються на всій площі урочища. Посуд виготовлений з добре вимішаної маси з домішками жорстви або піску різної грануляції, поверхня заглажена,

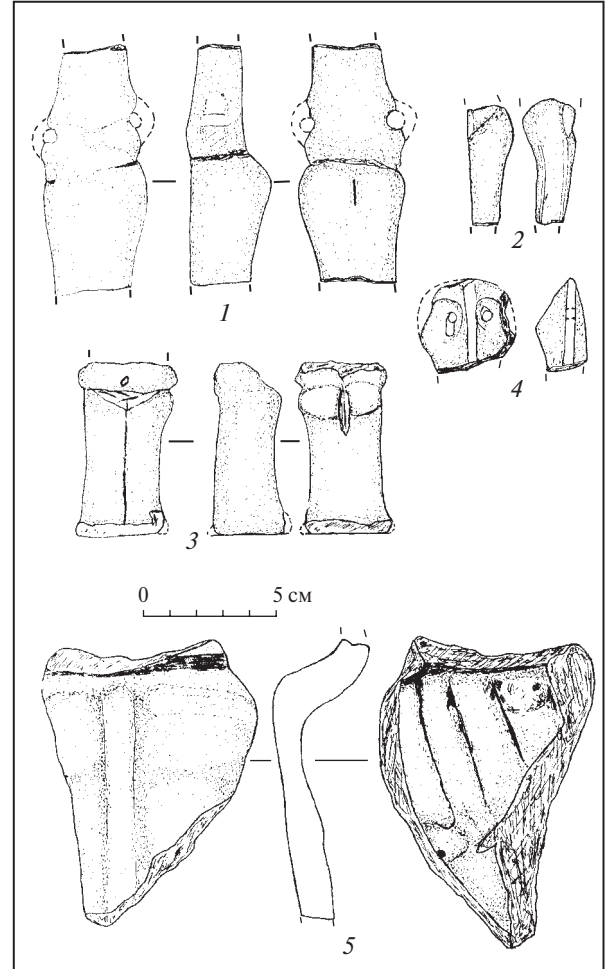


Рис. 2. Межиріч, Вигін-Ферма. Антропоморфна пластика трипільської культури

рівна, інколи лошена. Тюльпаноподібні горщики, вази, друшляки оздоблені горизонтальними ритованими і канельованими лініями, дугами, трикутниками, зрідка — валиками.

Окрім описаних матеріалів, виявлено, також, окремі знахідки городоцько-здовбицької і стжижовської культур (уламки амфор, бойова сокира), уламки посуду милоградської культури, могилянської групи та ще пізніші — другої половини XVI — початку XVII ст.

Таким чином, попри руйнацію пам'ятки отримано значну кількість матеріалів різних епох, відтак, є сенс продовжити її дослідження.

